

מראי מקומות - יבמות

פו.

א. מה תרומה טובלת

פרש"י, שכל זמן שלא הופרשה חייבין מיתה על אכילתו של טבל, דהא מיתה כתיב ב'. והבינו תוס' דכוונת רש"י לומר דמיתה כתיב בתרומה, ומכח זה חייב מיתה על אכילת טבל, משום תרומה דאית ב'. והק' (א) הא מעשר ראשון נמי כתיב ב' תרומת מעשר [וא"כ למה צריך ההיקש כדי לחייב מיתה בטבל למעשר], (ב) אי מטעם זה לא ליתסר טבל לכהן. ופי' תוס' מכח זה דדרשי' מולא יחללו וכו' ויליף חילול חילול מתרומה, מה תרומה במיתה, אף טבל במיתה. וע' בערוך לנר דכ' דגם רש"י ס"ל דנלמד מקרא זה, אלא דבא לבאר מהכ"ת לומר דמדבר בטבל לתרומה דוקא. אולם הק' האפיקי ים (י"א, ב'), דעדיין ק', מה לי דאין מיתה במעשר, הא יש כאן תרומת מעשר מעורב בו שהוא במיתה, וא"כ למה אין שייך לומר סברת רש"י גם לענין טבל למעשר. וע"ש באריכות, ובאות י"ד כ' לבאר דנח' רש"י ותוס', דרש"י ס"ל דכל החיוב להפריש תרומת מעשר אינו חל עד שהופרש המעשר, וא"כ קודם הפרשת המעשר אין שייך לומר דלחייב מיתה משום התרומת מעשר שבו, שאין שום תרומת מעשר מעורב בו עד שיפריש מעשר. אבל תוס' ס"ל דחיוב תרו"מ חל מיד, וא"כ שפיר מעורב בה תרומת מעשר.

וליישב הקו' הב' שהק' התוס' על רש"י, כ' האתוון דאורייתא (כלל ב' ד"ה עד כה) "דכמו דמצניו בקדשים דקודם הזריקה וההקטרה הוי הכל לגבוה ואחרי הזריקה וההקטרה אז הכהנים או הבעלים משלחן גבוה קזכי... ה"נ אפשר דהתרומה המעורבת בטבל היא חלק גבוה וע"כ אסורה אז לכל ואחרי ההפרשה אז הכהנים משלחן גבוה קזכי". וע' מה שהביא לשון הרמב"ם (תרומות יב, יט) דמשמע כדבריו. אולם הק' מלקמן (פז) דמחלקת הגמ' בין תרומה לחזה ושוק, דחזה ושוק משלחן גבוה קזכו, משא"כ תרומה דמלחם אביה היא.

ב. מה תרומה טובלת

הבאנו מה שהביאו תוס' דהגמ' בסנהדרין הביאה מקור לחיוב מיתה דטבל מג"ש מתרומה. אולם, כ' המנחך חינוך (רפ"ד, א') דהרמב"ם (מאכ"א י, יט) כ' דהאוכל טבל חייב מיתה שנא' ולא יחללו וגו' והשיאו אותם עון אשמה. וכ' דלכאו' אי"ז ק' כ"כ, דהתורת כהנים הביא דרשה זו, ובכלל, הרי דרך הרמב"ם הוא להביא הדרשה היותר פשוטה היכא שאין נפק"מ מזה לדינא. אולם, כ' המנ"ח דלכאו' כאן יש נפק"מ, דהכלל הוא דהיכא דכתיב האיסור בלשון "אכילה", אז אסור רק אם אכלה כדרך אכילתו, אבל אם לא כתיב לשון אכילה, אז אסור אפי' שלא כדרך אכילתו. וא"כ, לפי מה דאי' בהגמ', דהמקור הוא מתרומה, הרי בתרומה כתיב לשון אכילה, וא"כ לא יהי' הדין דחייב מיתה אא"כ אכלה כדרך אכילתה, משא"כ למקור הרמב"ם, דכתיב רק

לשון ולא יחללו, ואין המקור מתרומה, א"כ לכאו' יצא דאפי' אוכלה שלא כדרך אכילתה חייב, והניח בצ"ע.

ג. ואי מהתם, ה"א ללאו, אבל מיתה לא, קמ"ל

כ' הרמב"ם (מאכ"א י, כ), "אבל אוכל מדבר שניטלה תרומה גדולה ותרומת מעשר, ועדיין לא הפריש ממנו מעשרות, ואפי' לא נשאר בו אלא מעשר עני, הרי זה לוקה משום אוכל טבל, ואין בו מיתה, שאין עון מיתה אלא בתרומה גדולה ותרומת מעשר". וכ' הראב"ד דסברא היא זו, והיא יפה בעיני, משום דכתי' בהנך קראי קדש. וע' במנחת חינוך (רפ"ד, ה') מה שהעיר עליהם מסוגיין.

ד. מאי אינה אוכלת דקתני אינה נותנת רשות לתרום

פרש"י דזה קאי על כל המשנה, דמדברת כולה בנוגע לנתנת רשות לתרום. וע' מה שהק' תוס', דא"כ נימא גם בת לוי ללוי, וגם מה שייך הא דמעוברת כאן, וע"ש שפי' באו"א. וכ' הערוך לנו דבאמת כוונת רש"י דרק לגבי מעשר אמר ר' ששת דבנתנת רשות מיירי, אבל לענין תרומה מיירי לענין אכילה ממש, וכיון דרישא נקט לשון אכילה ה"ה הסיפא [ומשמע דכיון דברישא מיירי בציורים כאלו, הסיפא נקטן אגב רישא].

וע' בספר יד שלמה (שיעורי הגר"י דרילמן שליט"א על יבמות, מלואים סי' ג'- קונט' משנת ר' מאיר), דביאר הגר"י דהא קי"ל דסתם משנה ר"מ, אולם בכמה מקומות הי' לר"מ שיטה שהי' שנוי' במח', ואין הלכה כר"מ, ולכן לא רצה רבי לסתום כר"מ, אבל ג"כ לא הי' רוצה לשנות המשנה מצורתה, ולכן כמה פעמים נתבאר המשנה בדרך דוחק כדי להתאים להלכה, אולם פשוט משמעות לשון המשנה עדיין משמע טפי כר"מ. ועפ"ז ביאר אחי הרה"ג ר' שמרי' אליהו שליט"א (שם עמ' ש"ז, אות ט') סוגיין אליבא דרש"י, דלפי ר"מ הסיפא של המשנה כפשוטו, דלא שייך לומר בת לוי ללוי, ושייך חידוש דמעוברת, אלא דהיינו צריכין לדחוק מתני' דלא כר"מ, ולומר דהמציעתא אינו כר"מ, אלא מיירי בנתנת רשות, וביאר לשון לא תאכל היינו [עכשיו דאין הדין כר"מ] דאינה נותנת רשות. ולכן הי' צריך רבי להוסיף גם בסיפא דאינה אוכלת במעשר, דעכשיו פי' המילים "לא תאכל" היינו דאינה נותנת רשות, וזהו גם במעשר. וע"ש כי קצרת.

ה. מכלל דנשואה נותנת רשות

כ' החזון איש (מעשרות ז' ט"ו) דעסקינן בסתמא, ואם הבעל מוחה אין לה רשות לתרום. והק' קרא ל"ל, הרי סברא הוא דמסתמא מרשה לה, ועכצ"ל דקרא אשמעינן הכרעת הדין בסתמא דהוי כאומדנא דמוכח, וחשיב דברים, ואשכחן לפעמים כה"ג. ובתחלה כ' דמשמע דנותנת רשות לתרום הכל ולא זו שאוכלת ומבשלת לבעלה בלבד. אולם אח"כ כ' דטעות

מראי מקומות - יבמות

פ.ו. (המשך)

ו. הניחא למ"ד משום ייחוד, אלא למ"ד משום גרושה, גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר הק' הרמב"ן, רשב"א, וריטב"א, מנ"ל דהטעם הוא משום ייחוד או גרושה, אולי הטעם הוא משום שהאירוסין שנתארסה בת לוי לכהן פוסלים אותה שלא תחלוק בגורן, וכשם שאירוסין פוסלים בת כהן מתרומה. ותי' הריטב"א וז"ל, "וי"ל דסברא הוא שאין האירוסים פוסלים אלא בדבר האסור באכילה כתרומה, אבל אין פוסלים חלוקה בגורן, ואפי' לר"מ דמעשר ראשון נתינתו ללוי ולא לכהן, כיון דסוף סוף מותרת לאוכלו". (ולכא' מש"כ "אירוסים" לאו דוקא, דאף בנישואין יהי' הדין כן, שהרי מדאורייתא לכא' אין חילוק בין אירוסין לנישואין לענין דינה לאכול. ולכא' הוי כמו דא' בתוס' בקידושין (ח.) דר' כהנא הי' לוקח פדיון הבן בשביל אשתו הכהנת, דהיינו דאף דהיתה נשואה לישראל, מ"מ הי' דינה לקחת פדיון הבן, וא"כ י"ל דה"ה לענין קבלת תרומה, עדיין תהי' יכולה לקבל תרומה ומעשר אם בת כהן או בת לוי היא, אפי' אם נשואה לישראל, והנישואין עושין רק דאינה יכולה לאכול.)

הוא, דבתוספתא בפ"ק דתרומות מבואר דרק מה שהן אוכלין יכולה לתרום, וכ' דא"כ צ"ע ל"ל קרא, וגם הק' דארוסה בכה"ג שעשתה לו עיסה למה לא תפריש, והניח בקו'. ומדברי החזו"א משמע דמה שהיא יכולה לתרום ומה דיכולה לשלוח שליח לתרום חי' א' הוא. אבל ע' באחיעזר (ח"ב סוף סי' ל"ז) דנקט דבא הקרא ללמדנו רק דיכולה לעשות שליח, והק', דאם היא יכולה לתרום בעצמה, א"כ למה צריך קרא דיכולה להשוות שליח. וכ' דמבואר בירושלמי דהאורח יש לו הזכות להפריש תרו"מ על מה שהבעל הבית נותן לו, אף דאולי אין לו רשות לעשות עמה מה שירצה [וכבר נסתפק בזה בשו"ת מהרי"ט (א', ק"נ)]. וא"כ, כיון דמבואר דכדי לעשות שליח על שום דבר צריך להיות בעל הממון, א"כ לכא' האשה, שאינה בעלת הממון, אינה יכולה לעשות שליח, אף שיש לה הרשות לתרום [ולא ס"ל כהחזו"א שיש אומדנא דמרשה אותה לעשות שליח לתרום]. ולכן, י"ל דזהו חי' הקרא, דגם יש לה דין בעלים על מה שניתן לה מבעלה לאכול (ואין ברור מדבריו אם ס"ל דרק מה שניתן לה לאכול ולבשל יכולה לתרום, או הכל).